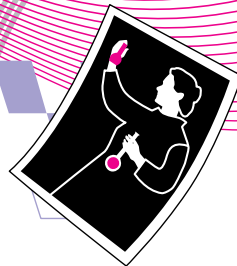

ЕФЕКТ МАТИЛЬДИ

ЕФЕКТ МАТИЛЬДИ

Ефект Матильди (англ. Matilda effect) — сексистське упередження щодо визнання досягнень дослідниць, чиїм працям часто приписують авторство їхніх колег-чоловіків. Ефект вперше описала суфражистка та аболіціоністка Матильда Джослін Гейдж (1826–98) в есе «Жінка як винахідниця». Термін «ефект Матильди» 1993 року запропонувала історикиня науки Марґарет Россітер.

Россітер навела кілька прикладів ефекту. Італійська лікарка 12 століття Тротула Салернська написала книги, авторство яких після її смерті приписали чоловікам. Серед прикладів XIX та XX століть випадки Нетті Стівенс, Марії Склодовської-Кюрі, Лізи Майтнер, Марієтти Блау, Розалінд Франклін, Джоселін Белл Бернелл.

Ефект Матильди пов'язаний з ефектом Матфея — видатний науковець часто отримує більше визнання, ніж порівняно невідомий дослідник, навіть якщо їхня праця була спільною чи подібною.

Ефект Матільди у Нобелівській премії

Приклади науковців, яким надали перевагу перед науковицями у нагородженні Нобелівською премією:

1903

Марія Кюрі

Марію Склодовську-Кюрі (1867—1934) включили до Нобелівської премії з фізики лише завдяки наполегливості члена Нобелівського комітету, шведського математика Магнуса Йости Міттаґа-Лефлера, що був на боці науковиць, та колезі-лауреату, її чоловікові П'єрові Кюрі. Марія була першою жінкою, нагородженою Нобелівською премією, і є єдиною людиною, що отримала її двічі, однак

її так і не прийняли до Французької академії наук. Одна з її студенток, Марґеріт Перей, буде першою жінкою, якій вдасться туди потрапити (1962 року).

1934

Нобелівською премією з фізіології або медицини було нагороджено Джорджа Віпла, Джорджа Майнота та Вільяма Мерфі. Їм здалось, що їхню співробітницю, Фріду Робштайт-Робінс, виключили зі списку на підставі її статі. Однак Віпл розділив із нею грошову винагороду, оскільки відчував, що вона також заслуговує на Нобелівську премію, бо була співавторкою майже всіх його публікацій.

1944

Ліза Мейтнер

Нобелівську премію з фізики одноосібно отримав Отто Ган. Ліза Мейтнер працювала разом з Ганом та заклала теоретичну базу для поділу ядра (саме вона запровадила цей термін). Мейтнер не отримала визнання Нобелівським комітетом частково — через статтю, частково — через єврейське походження, що в нацистській Німеччині всіляко принижувалося. Вона потрапила під дію закону відновлення професійної громадянської служби, який забороняв євреям обіймати державні посади, включно з дослідницькими. Спочатку австрійське походження Мейтнер оберігало її від переслідування, однак вона залишила Німеччину після аншлюсу 1938 року.

1950

Марієтта Блау

Гетра Вамбахер

Сесіль Павелл отримав Нобелівську премію з фізики за розробку фотографічного методу вивчення ядерних процесів та за подальше відкриття піонів (пі-мезонів). Марієтті Блау була першовідкривачкою у цій галузі. Ервін Шредінгер номінував її на цю премію разом із Гертою Вамбахер, проте їх обох виключили.

1956

Ву Цзяньсюн

воє американських фізиків, Лі Цзундао та Чженьнін Янг, передбачили порушення закону парності у слабкій взаємодії та запропонували можливий експеримент для його перевірки. У 1957 році Ву Цзяньсюн виконала необхідний експеримент у співпраці з Національним інститутом стандартів та технологій та показала порушення парності у випадку бета-розпаду. Нобелівською премією 1957 року нагородили науковців, а Ву знехтували. Вона отримала премію Вольфа у 1987 році як визнання її праці.

1958

Естер Леденберг

Джошуа Ледерберг розділив Нобелівську премію з фізіології разом з Джорджем Бідлом та Едвардом Тейтемом. Мікробіолог Джошуа Ледерберг та його дружина Естер Ледерберг, спільно з Бідлом та Тейтемом, розробили метод перенесення колоній бактерій з однієї чашки Петрі до іншої, що є необхідним для сучасного розуміння опірності антибіотиків. Однак, Естер Ледерберг не отримала визнання за її ключову роль у цьому дослідницькому проекті; її внесок мав першорядне значення для успішного втілення теорії. Більше того, вона не отримала визнання за її відкриття фагу лямбди чи за її вивчення F-плазмиди, що дало основу для майбутніх генетичних та бактеріальних досліджень.

1974

Джоселін Белл
Бернелл

Наприкінці 1960-х років Джоселін Белл Бернелл (нар. 1943) відкрила перші пульсари. За це відкриття 1974 року Нобелівською премією з фізики було нагороджено її керівника, Ентоні Г'юїша, та Мартіна Райла, з коментарем про їхню першовідкривацьку працю в радіоастрономії. Бернелл опустили. На момент відкриття вона була студенткою докторантури та почувалась, наче розумові зусилля належали здебільшого її керівнику; проте виключення її зі списку було розкритиковано кількома видатними астрономами, включно з Фредом Гойлом. Йосип Шкловський, що отримав медаль Кетрін Брюс 1970 року, відшукав Белл на Міжнародному астрономічному союзі 1970 року, щоб сказати: «Міс Белл, ви здійснили найвеличніше астрономічне відкриття двадцятого століття».

Центр гендерної культури

www.genderculturecentre.org

Харків, пр. Московський, 124 А

(050) 403-13-25

genderkharkiv@gmail.com

